

HOTĂRÂREA CURȚII
din 20 martie 1990^{*}

Du Pont de Nemours Italiana SpA
împotriva
Unità sanitaria locale n° 2 di Carrara

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Tribunale amministrativo regionale della Toscana)

„Contracte de achiziție publică de bunuri — Rezervarea a 30 % din aceste contracte pentru întreprinderile situate într-o anumită regiune”

Cauza C-21/88

În cauza C-21/88,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de Tribunale amministrativo regionale della Toscana pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Du Pont de Nemours Italiana SpA

și

Unità sanitaria locale n° 2 di Carrara,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolelor 30, 92 și 93 din Tratatul CEE,

CURTEA,

constituită din domnii O. Due, președinte, C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler și M. Zuleeg, președinți de cameră, T. Koopmans, G. F. Mancini, R. Joliet, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse și M. Díez de Velasco, judecători,

avocat general: domnul C. O. Lenz,

* Limba de procedură: italiana.

grefier: doamna B. Pastor, administrator,

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

— pentru reclamanta din acțiunea principală, susținută de societatea Du Pont de Nemours Deutschland GmbH, de către domnii G. P. Zanchini și M. Siragusa, avocați la Baroul din Roma, precum și de domnul G. Scassellati Sforzolini, procuratore la Baroul din Bologna,

— pentru societatea 3M Italia SpA, intervenientă în acțiunea principală, de către domnii E. A. Raffaelli, C. Rucellai și C. Lessona, avocați în Baroul din Florența,

— pentru Guvernul Republicii Italiene, de către domnul P. G. Ferri, avvocato dello Stato, în calitate de agent,

— pentru Guvernul Republicii Franceze, de către domnul Claude Chavance, attaché principal d'administration centrale în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, în calitate de agent,

— pentru Comisia Comunităților Europene, de către domnul G. Berardis, membru al serviciului juridic, în calitate de agent,

având în vedere raportul de ședință și în urma procedurii orale din 18 octombrie 1989,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 28 noiembrie 1989,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin ordonanța din 1 aprilie 1987, primită la Curte la 20 ianuarie 1988, Tribunale amministrativo regionale della Toscana a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, trei întrebări preliminare privind interpretarea articolelor 30, 92 și 93 din Tratatul CEE pentru a aprecia compatibilitatea cu aceste dispoziții a unei reglementări italiene care rezervă întreprinderilor stabilite în zona Mezzogiorno un procent din contractele de achiziție publică de bunuri.

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între Du Pont de Nemours Italiana SpA, susținută de Du Pont de Nemours Deutschland GmbH, pe de o parte, și Unità sanitaria locale n° 2 di Carrara (denumită în continuare „USL”), susținută de societatea 3M Italia, pe de

altă parte, cu privire la condițiile de atribuire a unui contract de livrare de filme și lichide radiologice.

3 În temeiul articolului 17 alineatele (16) și (17) din Legea nr. 64 din 1 martie 1986 (*Disciplina organica dell'intervento straordinario nel Mezzogiorno*), statul italian a impus tuturor organismelor și administrațiilor publice, precum și organismelor și întreprinderilor cu participare de stat, inclusiv USL amplasate pe întreg teritoriul național, obligația de a se aproviziona, în proporție de cel puțin 30 % din necesarul lor, de la întreprinderile industriale, agricole și artisanale stabilite în Mezzogiorno, în care produsele respective sunt prelucrate.

4 În conformitate cu prevederile legislației naționale respective, USL a stabilit în decizia din 3 iunie 1986 condițiile unei proceduri restrânse de licitație pentru un contract de livrare de filme și lichide radiologice. În caietul special de sarcini anexat, contractul a fost împărțit în două loturi, dintre care unul, reprezentând 30 % din valoarea globală, era rezervat întreprinderilor stabilite în Mezzogiorno. Du Pont de Nemours Italiana SpA a atacat această decizie în fața Tribunale amministrativo regionale della Toscana argumentând că fusese exclusă de la participarea la procedura de licitație a lotului respectiv, din motivul că nu avea sediu în Mezzogiorno. Prin decizia din 15 iulie 1986, USL a procedat la adjudecarea lotului reprezentând 70 % din valoarea totală a contractului respectiv. Du Pont de Nemours Italiana SpA, de asemenea, a atacat această decizie în fața aceleiași instanțe.

5 În cadrul examinării celor două acțiuni, instanța națională a hotărât să adreseze Curții întrebări preliminare pentru a stabili dacă:

(1) articolul 30 din tratat care interzice restricțiile cantitative la import și orice măsură cu efect echivalent trebuie să fie interpretat în sensul că se opune reglementării naționale în cauză;

(2) obligația de a rezerva o parte din comenzi prevăzută la articolul 17 din Legea nr. 64 din 1 martie 1986 prezintă caracteristicile unui „ajutor” în sensul articolului 92, în măsura în care urmărește „promovarea dezvoltării economice” a unei regiuni în care „nivelul de trai este anormal de scăzut”, prin înființarea unor întreprinderi care să contribuie la dezvoltarea economico-socială a acelor regiuni;

(3) articolul 93 din tratat acordă în mod exclusiv Comisiei misiunea de a aprecia compatibilitatea ajutoarelor vizate la articolul 92 sau dacă o asemenea funcție îi revine, de asemenea, instanței naționale atunci când cercetează conflictul eventual dintre legea națională și norme din sistemul juridic comunitar.

6 Pentru o prezentare mai detaliată a faptelor din acțiunea principală, a reglementărilor aplicabile precum și a observațiilor scrise prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate, în continuare, numai în măsura în care acest lucru este necesar pentru raționamentul Curții.

A — Cu privire la prima întrebare

7 Prin această întrebare, instanța națională vizează să stabilească dacă articolul 30, care interzice restricțiile cantitative la import, precum și orice măsuri cu efect echivalent, se opune unei reglementări naționale care rezervă întreprinderilor stabilite în anumite regiuni ale teritoriului național un procent din contractele de achiziție publică de bunuri.

8 În această privință, trebuie reamintit cu titlu introductiv că, în conformitate cu jurisprudența constantă a Curții, în special cu Hotărârea din 11 iulie 1974, Dassonville, punctul 5 (8/74, Rec. p. 837), articolul 30, care interzice între statele membre măsurile cu un efect echivalent restricțiilor cantitative la import, vizează orice măsură care poate reprezenta un obstacol direct sau indirect, existent sau potențial, pentru comerțul intracomunitar.

9 Pe de altă parte, trebuie subliniat că, în conformitate cu primul considerent din Directiva 77/62/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1976 de coordonare a procedurilor de adjudecare a contractelor de achiziție publică de bunuri (JO 1977, L 13, p. 1, denumită în continuare „Directiva 77/62”), în vigoare în perioada când s-au petrecut faptele din acțiunea principală, „restricțiile la libera circulație a mărfurilor aplicate în domeniul achizițiilor publice sunt interzise în conformitate cu articolul 30 și următoarele din tratat”.

10 Prin urmare, este necesar să se determine ce efect poate avea un regim preferențial precum cel contestat în acțiunea principală asupra liberei circulații a mărfurilor.

11 În acest sens, trebuie remarcat că un asemenea regim, care favorizează mărfurile prelucrate într-o anumită regiune a unui stat membru, împiedică administrațiile și organismele publice în cauză să se aprovizioneze pentru o parte din necesarul lor de la întreprinderi situate în alte state membre. În aceste condiții, este necesar să se admită că produsele originare din alte state membre sunt discriminate în raport cu produsele fabricate în statul membru respectiv și că astfel este împiedicat cursul normal al schimburilor comerciale intracomunitare.

12 Această concluzie nu este infirmată de faptul că un asemenea regim preferențial are efecte limitative în aceeași măsură atât asupra produselor fabricate de întreprinderi din statul membru respectiv, care nu sunt situate în regiunea vizată de regimul preferențial, cât și asupra produselor fabricate de întreprinderi stabilite în alte state membre.

13 Este necesar să se sublinieze, pe de o parte, că deși nu toate produsele din statul membru respectiv nu sunt avantajate în raport cu produsele străine, rămâne valabil faptul că toate produsele care beneficiază de regimul preferențial sunt produse naționale și, pe de altă parte, că faptul că efectul restrictiv al unei măsuri de stat asupra importurilor favorizează nu ansamblul produselor naționale, ci numai o parte din aceste produse, nu este de natură să excepteze măsura respectivă de la interdicția de la articolul 30.

14 Este necesar să se constate că, din cauza caracterului discriminatoriu, un asemenea regim precum cel avut în vedere în acțiunea principală nu poate fi justificat în temeiul cerințelor imperative recunoscute de jurisprudența Curții, cerințe care nu pot fi luate în considerare decât în privința măsurilor care se aplică în mod egal produselor naționale și produselor importate (Hotărârea 17 iunie 1981, Comisia/Irlanda, 113/80, Rec., p. 1625).

15 Trebuie adăugat că un asemenea regim nu intră sub incidența domeniului de aplicare a excepțiilor enumerate exhaustiv la articolul 36 din tratat.

16 Guvernul italian a invocat însă articolul 26 din Directiva 77/62, citată anterior, în conformitate cu care prezenta directivă nu exclude aplicarea dispozițiilor în vigoare în momentul adoptării acesteia, care figurează în Legea italiană nr. 835 din 6 octombrie 1950 (GURI n. 245 din 24.10.1950), precum și în modificările succesive ale acesteia, fără a aduce atingere compatibilității acestor dispoziții cu tratatul.

17 În acest sens, trebuie subliniat, pe de o parte, că conținutul legislației naționale la care se referă instanța națională (Legea nr. 64/86) este în unele privințe diferit și mai amplu decât fusese în momentul adoptării directivei (Legea nr. 835/50) și, pe de altă parte, că articolul 26 din directivă precizează că aceasta se aplică „fără a aduce atingere compatibilității acestor dispoziții cu tratatul”. În orice caz, directiva nu poate fi interpretată în sensul că autorizează aplicarea unei legislații naționale ale cărei dispoziții încalcă tratatul și că, în consecință, constituie o piedică pentru aplicarea articolului 30 într-un caz precum cel din acțiunea principală.

18 Prin urmare, este necesar să se răspundă la întrebarea instanței naționale că articolul 30 trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care rezervă întreprinderilor stabilite în anumite regiuni ale teritoriului național un procent din contractele de achiziție publică de bunuri.

B — Cu privire la a doua întrebare

19 Prin această întrebare, instanța națională urmărește să stabilească dacă, în eventualitatea că reglementarea în cauză este considerată un ajutor în sensul articolului 92, aceasta poate fi exceptată de la interdicția de la articolul 30.

20 Trebuie reamintit în această privință că, în conformitate cu jurisprudența constantă (a se vedea, în special, Hotărârea din 5 iunie 1986, Comisia/Italia, 103/84, Rec., p. 1759), articolul 92 nu poate în niciun caz să fie folosit pentru a obstrucționa normele din tratat referitoare la libera circulație a mărfurilor. Din această jurisprudență rezultă că normele respective, ca și dispozițiile din tratat referitoare la ajutoarele de stat, urmăresc un obiectiv comun, acela de a asigura libera circulație a mărfurilor între statele membre în condiții normale de concurență. Astfel cum a precizat Curtea în jurisprudența citată anterior, faptul că o măsură națională poate fi eventual considerată ajutor în sensul articolului 92 nu reprezintă un motiv suficient pentru ca această măsură să fie exceptată de la interdicția de la articolul 30.

21 Având în vedere jurisprudența citată, fără a fi necesar să se examineze caracterul de ajutor prezentat de dispoziția în cauză, este necesar să se răspundă la întrebarea instanței naționale că, în eventualitatea că o reglementare națională este considerată un ajutor în sensul articolului 92, această reglementare nu poate fi exceptată de la interdicția de la articolul 30.

C — Cu privire la a treia întrebare

22 Din răspunsurile la întrebările precedente rezultă că, într-o situație precum cea din acțiunea principală, este de competența instanței naționale să garanteze deplina aplicare a articolului 30. În aceste condiții, a treia întrebare, care privește rolul instanței naționale în aprecierea compatibilității ajutoarelor cu articolul 92, a rămas fără obiect.

Cu privire la cheltuielile de judecată

23 Cheltuielile efectuate de guvernul italian, de guvernul francez și de Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de Tribunale amministrativo regionale della Toscana, prin ordonanța din 1 aprilie 1987, hotărăște:

(1) Articolul 30 din Tratatul CEE trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care rezervă întreprinderilor stabilite în anumite regiuni ale teritoriului național un procent din contractele de achiziție publică de bunuri.

(2) În eventualitatea că o reglementare națională este considerată un ajutor în sensul articolului 92 din tratat, această reglementare nu poate fi exceptată de la interdicția de la articolul 30 din tratat.

Due Kakouris Schockweiler Zuleeg Koopmans

Mancini Joliet Moitinho de Almeida

Rodríguez Iglesias

Grévisse

Díez de Velasco

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 20 martie 1990.

Grefier
J.-G. Giraud

Președinte
O. Due